

SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010.

Tālrunis: 67830735, 67210274. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2025. gada 9. jūnijā

Satversmes tiesas 2. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Irēna Kucina, tiesneši Veronika Krūmiņa un Mārtiņš Mits, kolēģijas sēdē izskatījusi pieteikuma iesniedzējas [..] pieteikumu par lietas ierosināšanu (ieteikums Nr. 83/2025),

konstatēja:

1. No pieteikuma secināms, ka pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu atzīt:

1.1. Kriminālprocesa likuma 638. panta otro daļu (turpmāk – apstrīdētā norma) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 92. panta pirmajam teikumam, kā arī par spēkā neesošu no pirmās instances tiesas [datums] lēmuma pieņemšanas brīža;

1.2. tiesiskā regulējuma trūkumu Kriminālprocesa likumā par kaitējuma kompensācijas solidāru piedziņu pieteikuma iesniedzējas krimināllietā.

2. Apstrīdētā norma nosaka:

“(2) Ja piespriesta brīvības atņemšana, sprieduma izpildi nedrīkst atlikt personām, kas notiesātas par smagu vai sevišķi smagu noziegumu.”

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot, vai uz iesniegtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija vērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;

- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš sniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Satversmes tiesas likuma 19.² pants nosaka ikvienas personas tiesības iesniegt konstitucionālo sūdzību, ja tā uzskata, ka tās pamattiesības ir aizskartas ar tiesību normu, kas neatbilst augstāka juridiska spēka normai. Lai persona varētu ierosināt lietu Satversmes tiesā, tai jābūt tiešai un konkrētai interesei apstrīdēt attiecīgo tiesību normu. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 5. punktam pieteikumā jānorāda prasījums Satversmes tiesai. No minētā izriet arī personas pienākums norādīt konkrētu tiesību normu, kuras atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normai tā apstrīd, kā arī identificēt šo augstāka juridiska spēka normu.

4.1. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmei. Pieteikumā ir apstrīdēta Kriminālprocesa likuma normas atbilstība Latvijas Republikas Satversmei. Līdz ar to šā lēmuma 1.1. punktā norādītais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

4.2. Satversmes tiesa ir secinājusi, ka konstitucionālo sūdzību var iesniegt ne tikai par likumdevēja pozitīvas darbības rezultātu – tiesību normu, bet arī par likuma robu tad, ja no materiālajām konstitucionālajām tiesībām vai pamattiesībām izriet noteikts pienākums, kuru likumdevējs nav izpildījis pozitīvā formā – nav izdevis normatīvu regulējumu (sal. *Satversmes tiesas 2010. gada 30. marta spriedumu lietā Nr. 2009-85-01*).

Pieteikumā ir lūgts atzīt tiesiskā regulējuma trūkumu Kriminālprocesa likumā par kaitējuma kompensācijas solidāru piedziņu. Pieteikumā norādīts, ka solidāro atbildību par cietušajam radīto kaitējumu regulē Civillikums, taču pieteikuma iesniedzējas ieskatā to vajadzētu regulēt Kriminālprocesa likumā un noteikt taisnīgāku risinājumu, kas ievērotu proporcionalitātes principu.

Kolēģija konstatē, ka likumdevējs ir pieņēmis tiesisko regulējumu par kaitējuma kompensācijas solidāru piedziņu. Ar noziedzīgu nodarījumu radītā kaitējuma atlīdzināšanas jautājumus regulē vairākas Kriminālprocesa likuma normas, taču kaitējuma kompensācijas solidāru piedziņu – vairākas Civillikuma normas. Pieteikumā nav norādīta vai aprakstīta konkrēta Kriminālprocesa likuma

vai Civillikuma norma vai pamatojums tam, ka no Latvijas Republikas Satversmes izriet likumdevēja pienākums pieņemt kādu tiesisko regulējumu, kuru tas nav izpildījis. No pieteikuma nav arī izsecināms, attiecībā pret kuru Latvijas Republikas Satversmes tiesību normu šāda regulējuma neesība Kriminālprocesa likumā būtu jāvērtē. Līdz ar to šā lēmuma 1.2. punktā norādītais prasījums neatbilst Satversmes tiesas 18. panta pirmās daļas 5. punkta prasībām.

5. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt Latvijas Republikas Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

Ar spēkā stājušos spriedumu krimināllietā pieteikuma iesniedzēja atzīta par vainīgu smaga noziedzīga nodarījuma izdarīšanā un sodīta ar brīvības atņemšanu. Pieteikuma iesniedzēja lūgusi atlikt sprieduma izpildi, jo viņai ir divi mazgadīgi bērni, no kuriem vienam nepieciešama paliatīvā aprūpe. Pirmās instances tiesa šo lūgumu noraidīja, pamatojoties uz apstrīdēto normu. Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka apstrīdētā norma liedz vērtēt viņas individuālos apstākļus, iepretim personām, kas atzītas par vainīgām mazāk smaga noziedzīga nodarījuma izdarīšanā. Tādējādi apstrīdētā norma aizskar pieteikuma iesniedzējai Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertās tiesības uz taisnīgu tiesu, kā arī pārkāpj 91. panta pirmajā teikumā ietverto tiesiskās vienlīdzības principu.

Līdz ar to pieteikuma iesniedzēja ir tiesīga iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

6. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai persona ir tiesīga iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai vienīgi tad, ja viņa ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, vai arī ja personai šādu iespēju nav.

Apstrīdētā norma ir imperatīva un formulēta nepārprotami. Pieteikuma iesniedzēja atrodas situācijā, kas ietilpst šīs normas tvērumā. Tā kā viņai nav iespēju aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas otro teikumu viņai ir tiesības iesniegt konstitucionālo sūdzību sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža.

Pirmās instances tiesa [datums] noraidīja pieteikuma iesniedzējas lūgumu par sprieduma izpildes atlikšanu. Pieteikuma iesniedzēja šo lēmumu nepārsūdzēja. Pieteikums tiesā iesniegts 2025. gada 7. maijā. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtās daļas otrajā teikumā noteiktajām prasībām.

7. Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkts nosaka pienākumu pieteikumā norādīt juridisko pamatojumu. Juridiskais pamatojums Satversmes tiesas likuma izpratnē nozīmē juridisko argumentāciju, kurā pamatota apstrīdētās normas neatbilstība katrai pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai.

7.1. Pieteikuma iesniedzēja lūdz atzīt apstrīdēto normu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

Lai vērtētu tiesību normu atbilstību tiesiskās vienlīdzības principam, Satversmes tiesa noskaidro: 1) vai un kuras personas (personu grupas) atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos vai atšķirīgos apstākļos; 2) vai apstrīdētā norma paredz vienādu attieksmi pret atšķirīgos apstākļos esošām personām vai arī atšķirīgu attieksmi pret salīdzināmos apstākļos esošām personām; 3) vai šāda attieksme ir noteikta ar pienācīgā kārtībā pieņemtu tiesību normu; 4) vai šādai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips (sk. *Satversmes tiesas 2023. gada 18. oktobra sprieduma lietā Nr. 2022-33-01 17. punktu*).

Lai noteiktu, vai personu grupas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos, vispirms jānosaka to galvenā vienojošā pazīme. Satversmes tiesa arī izvērtē, vai pastāv būtiski faktori, kas norāda, ka šādas personu grupas neatrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos.

Pieteikumā vispārīgi norādīts, ka salīdzināmos apstākļos atrodas personas, kas sodītas par smaga vai sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu, un personas, kas sodītas par kriminālpārkāpumu vai mazāk smaga nozieguma izdarīšanu. Pēdējām ir tiesības uz sprieduma izpildes atlikšanu, ja tām ir Kriminālprocesa likuma 638. panta pirmajā daļā minētie iemesli. Tomēr pieteikumā nav sniegts juridiskais pamatojums tam, kādēļ abas personu grupas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos. Tāpat pieteikumā nav sniegts juridiskais pamatojums tam, vai atšķirīgā attieksme noteikta ar normatīvajos aktos paredzētā kārtībā pieņemtu tiesību normu un ka tai nav objektīva un saprātīga pamats.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdētās normas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

7.2. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētā norma neatbilst arī Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, jo tā liedz tiesai vērtēt lūgumu par sprieduma izpildes atlikšanu, ja persona notiesāta par smagu vai sevišķi smagu noziegumu.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka taisnīga tiesa kā pienācīgs, tiesiskai valstij atbilstošs tiesas process aptver vairākus savstarpēji saistītus elementus, tostarp tiesības uz pieeju tiesai (piemēram, *Satversmes tiesas 2012. gada 20. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2011-16-01 15. punktu un 2018. gada 14. jūnija sprieduma lietā Nr. 2017-23-01 12. punkts*). Lai izvērtētu, vai tiesību norma, kas ierobežo personas tiesības uz taisnīgu tiesu, atbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, Satversmes tiesa noskaidro: 1) vai pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu tiesību normu; 2) vai tam ir leģitīms mērķis; 3) vai pamattiesību ierobežojums atbilst samērīguma principam. Savukārt, izvērtējot pamattiesību ierobežojuma atbilstību samērīguma principam, Satversmes tiesa noskaidro, vai: 1) likumdevēja paredzētie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai; 2) vai šo mērķi nevar sasniegt ar citiem, personas tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; 3) vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par personas tiesībām nodarīto kaitējumu (sal. *Satversmes tiesas 2015. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2014-31-01 12. un 15. punktu*).

Pieteikumā ir izklāstīti lietas faktiskie apstākļi un citēta Satversmes tiesas judikatūra, kā arī norādīts pieteikuma iesniedzējas viedoklis, ka apstrīdētā norma neatbilst Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam. Tomēr šādi vispārīgi apgalvojumi nav uzskatāmi par pieteikuma juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē. Pieteikumā nav sniegti argumenti par to, vai pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu tiesību normu, vai šādam ierobežojumam ir leģitīmais mērķis un vai šāds ierobežojums atbilst samērīguma principam. Tādējādi pieteikumā nav sniegts juridiskais pamatojums par apstrīdētās normas neatbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

Līdz ar to arī pieteikums par apstrīdētās normas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 2. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 83/2025).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Irēna Kucina